

Kaj menijo naši bralci o Cossigovih "esternacijah"

Globalji vzroki odločitve vodstva DSL o postopku proti predsedniku republike

Vsredzavno vodstvo Demokratične stranke levice se je z veliko večino glasov odločilo, da preko svojih skupin v poslanski zbornici in senatu sproži postopek za obtožbo predsednika republike Francesca Cossige zaradi kršitve ustave.

O "esternacijah" predsednika Cossige smo vsi več kot obveščeni, saj so v teh mesecih sredstva javnega obveščanja "živela" na ta račun. Zaprepašča pa dejstvo, da so se javno mnenje in politične sile tako zlahka prilagodile temu položaju, prepletenem s sumničeni, grožnjami, žalitvami. Zaprepašča, a ne čudi, saj postaja kregarjenje vsak dan bolj metoda političnega udejstvovanja. Priče smo, na kratko, veliki krizi, če ne razsulu demokratičnih odnosov v družbi in v institucijah, na katerih ta družba sloni. Prav zaradi te zmede se marsikdo ogreva za način, s katerim se je Cossiga lotil najbolj perečih problemov italijanskega demokratičnega življenja. Marsikdo namreč vidi Cossigo kot vzor "preprostega" človeka, ki "govori" ljudem

brez dlak na jeziku, ki pomaga "razkrihati" okostja v omari. Ob tem pa ljudje preslišijo prav tiste elemente "esternacij", ki globoko zaskrbijo vsakega človeka, ki mu je demokracija še pri srcu: poskuse omejevanja neodvisnosti sodstva samega, trdnovratno zagovarjanje in prikrivanje resnice in odgovornosti tajne organizacije Gladio, grožnje, osebne žalitve, obrekovanja vidnih političnih osebnosti in strank. Razdor, ki ga je uspel izpostaviti predsednik republike v tem zadnjem letu, bi v vsaki drugi državi sprožil takojšnje ogorčenje in zahtevo po njegovem odstopu.

V tem primeru pa zgleđa, da je Cossiga nečemu funkcionalen. Upravičen je sum, da se za Cossigo skriva širši načrt, po katerem je sedaj potreben človek, ki s "krampom" podpira sistem, ki je že itak skrhan in se ruši. Kaj naj bi iz ruševin zrastle lahko samo ugibamo, vsekakor nas zgodovina uči, da so se "autoritarne" vlade ali režimi uveljavili v državah, kjer je vladal kaos in so destabilizirane institucije.

V tej zmedi odločitev DSL ni bila lahka. Zanje se tudi niso izrekle vse njene komponente in pri tej odločitvi je stranka ostala nekje osamljena. Podpora je dobila le iz strani gibanja za komunistično prenovno, radikalcev, Orlandove Mreže, medtem ko so se druge stranke bolj ali manj "distancirale".

Nas je še posebej zanimalo zvedeti, kaj mislijo naši tovariši in bralci o Occhetovi oziroma strankini odločitvi. Izvedli smo tako krajšo telefonsko anketo. "Anketirance" bi lahko razdelili na dve skupini: tiste, ki se s politiko ukvarjajo aktivno in tiste, ki se ne.

Prvi podatek, ki smo ga razbrali je, da večina "ne politikov" ni sledila v zadostni meri vsemu dogajanju, da bi si upala izreči katerokoli mnenje. "Nisem sledil", "ne bi vedel", "informacije, ki jim imamo, so zmanipulirane, tako da ne razumem, kdo ima prav in kdo ne", "se ne ukvarjam več s politiko, svet se meša, to, kar se dogaja tudi onkraj meje, me tako razburja, da ne berem več časopisov," ta je izbor nekaterih odgovorov.

Drugi, čeprav "ne politiki" spet sledijo dogajanju z zanimanjem in s kritičnim pristopom. Tako je glasbenik ŽARKO HRVATIČ prepričan, da je bilo poročanje o Cossigovih "podvigih" izredno dvoumno in da je samo prispevalo, da je situacija tako zmedena. Cossigov nastop je po njegovem mnenju nedopusten, skrbi pa ga dejstvo, da je DSL s svojo potezo ostala osamljena, pri tem obstaja nevarnost, da se bodo druge sile okrepile na njen račun.

Po mnenju arhitekta DUŠANE VALEČIČ bi Occhetto moral pustiti, da se

Cossiga in DC še naprej "streljata", saj je bilo to prvič, da se je znotraj te stranke nekaj začelo majati. Ta poteza bo pripomogla, da se bodo ponovno strnile vrste "večine". Kritična do dosedanje politike DSL Valečičeva upa le, da ta poteza predstavlja resnično preusmeritev politike te stranke, resnično prekinitev s politiko konsociativizma.

Po mnenju doktorja BORUTA SPACALA je ta poteza prišla skoraj prepozno, z njo se povsem strinja, kot se tudi strinja doktor PAVEL FONDA, ki smatra, da je skrajni čas, da parlament razpravlja o Cossigovem delovanju. Meni namreč, da obstajajo resni dvomi o psihičnem ravnovesju človeka, ki naj bi bil "glava" države.

BERTO ČUK, TAMARA BLAŽINA, ANAMARIJA KALC, DITKA GIRALDI, nimajo dvomov o pozitivnem efektu poti, ki jo je ubrala DSL. "Esternacije", predsednika, so prešle vsako mejo dostojnosti, način ni vreden nikakršne popustljivosti. Razprava, ki jo bo ta postopek sprožil bo morala sloveti predvsem na pravnih elementih. Vsekakor bi morala razprava prinesiti elemente večje jasnosti v političnem življenju.

IVAN BRATINA smatra, da je pot, ki jo je ubrala stranka, pozitivna in upravičena. Kršitve ustave po njegovem mnenju ni bilo v primeru spora s sredstvom, je pa zelo verjetno, da je Cossiga kršil meje v aferi KPI - češkoslovaške tajne službe. Vsekakor bi se ne strinjal, da se postavi samo zahtevo po odstopu, ker bi to prineslo samo do politične razprave in ne do pravnega postopka.

Ustava in "impeachment"

V teh tednih se pojavljajo v časopisih pravni termini v zvezi z odločitvijo DSL, da sproži postopek proti predsedniku republike. Objavljamo člene ustave, ki urejajo ta predmet in pomen besede "IMPEACHMENT", ki je bila v teh tednih večkrat uporabljena, čeprav nima pravnega pomena po italijanski zakonodaji, je pa ustanova anglosaškega prava.

USTAVA ITALIJANSKE REPUBLIKE

ČLEN 90 - Predsednik republike ni odgovoren za dejanja, ki jih opravi med izpolnjevanjem svojih funkcij, razen za veleizdajo ali za atentat na ustavo.

V takih primerih ga postavi pod obtožbo, Parlament na skupnem zasedanju z absolutno večino svojih članov.

ČLEN 134 - Ustavno sodišče razsoja; omissis; omissis;

o obtožbah zoper predsednika republike in ministra v smislu ustave.

IMPEACHMENT - (iz "Enciclopedia del Diritto e dell'Economia GARZANTI 1985)

Pravna ustanova anglosaškega prava po kateri državni parlament sproži obtoževalni postopek proti visokim državnim funkcionarjem, ki naj bi v izvrševanju lastnih funkcij delovali proti državnim interesom. Ustanova temelji na potrebi po učinkovitem nadzorstvu v odnosu do tistega, ki vrši državno javno funkcijo.

V angleškem pravnem redu je še vedno ohranjen prvotni postopek z nižjim zborom kot tožnik in višjim zborom kot razsodnik.

V ZDA je IMPEACHMENT v glavnem postal politični proces (postopek) z izločitvijo sodnijske faze, ki jo morebitno izvajajo sodni organi.

Ustava ZDA predvideva, da je IMPEACHMENT sprožen proti predsedniku in njenemu namestniku, ministrom in sodnikom vrhovnega sodišča ter zveznim funkcionarjem.

Tik predno je ta številka DELA šla v tisk se je po Trstu širila novica, da na tržaški pokrajini je bil odvrnjen proračun za leto 1992. Tako imenovana večinska koalicija, ki je takoj po odobritvi statutov na tržaški občini in pokrajini sklenila "dogovor o zaključku mandatne dobe" in ki je predvideval zamenjavo župana na občini in predsednika na pokrajini, se je dokončno razdrobila z odstopom liberalcev in republikancev. Trst se pripravlja tako, kljub proglašeni nasprotovanju, na predčasne volitve. V naslednji številki bomo podrobneje poročali o razvoju političnih dogodkov, ki bodo vsekakor imeli zelo širok odmev.

Propadli referendum o okolju

Ko je burja močnejša od volilcev

Komaj dobra tretjina volilcev v naši deželi je smatrala za potrebno, da je v nedeljo oddala svoj glas na referendumu o vprašanih okolja. Gre nedvomno za hud poraz naravovarstvenikov, saj so se pred komaj poldrugim letom volilci v naši deželi v dosti večji meri (60%) odzvali na podobno pobudo.

Krivi so lahko številni faktorji. Slabo vreme, bojkot s strani strank, le obrobno informiranje na časopisih, radiu in televiziji. Vse to je nedvomno imelo svojo težo. Sklep pa nič bolj spodbuden. Torej če je slabo vreme je naš državljanski čut oproščen? Če stranke iz najrazličnejših vzrokov ne sodelujejo, ubogi volilci storijo isto? Če bi stranke hotele sodelovati, referendum sploh ne bi bili potrebni, saj bi vse rešili na pristojnih mestih, v

parlamentu oziroma tokrat v deželni svet.

Informiranje. To je verjetno najšibkejša točka. V prejšnji številki Dela se nismo dotaknili referenduma. Naša napaka. Toda niti enega samega glasu nismo v uredništvu slišali, ki bi nas kritiziral. V naši majhni skupnosti, kjer se skoraj vsi poznamo. Kako je šele pri velikih časopisih, deželnih, vsredzavnih.

Časopisi objavljajo to, kar najbolj vleče bralce, prisluhnejo njihovim željam in protestom. Odkar imamo v Trstu dva dnevnikarja, se je tudi "lažnjivček" izboljšal.

Gre torej za krožno pogojevanje - lahko bi rekli začarani krog, ki ga nekateri znajo prav lepo izrabiti, drugim pa nikakor ne uspe, da bi se vanj vključili.

In vendar je narava in njena ogroženost tema, za katero nihče ne more ostati neprizadet. Gre vendar za nas vse! Revij in televizijskih oddaj o naravi je ničkoliko, kar priča o njihovi priljubljenosti med občinstvom. Torej ne moremo reči, da gre za temo, ki ne zanima ljudi.

Napaka je verjetno drugače. Če je za vsedravnimi referendum pri nas glasovalo toliko več volilcev, je morda tudi nekaj v tem, da javnost ne ve, kakšne so pristojnosti dežele, da se tudi na tej ravni da marsikaj narediti. Tudi občine in pokrajine imajo vedno več pristojnosti na tem področju. Katere? To ve morda nekaj strokovnjakov. Ne, da bi se o tem ne pisalo in ne govorilo, toda kaj ko nihče več nikomur ne verjame.

Zeleni se predstavljajo javnosti z z-

lo omejenimi zahtevami. Ne sprašujejo se na primer zakaj hočejo graditi vedno več cest in puščajo ob strani železnice. Koliko interesov se za tem skriva, od predelovalcev nafte do tovarn avtomobilov. Ne predlagajo, kako naj se rešuje probleme nezaposlenosti pri zapiranju tovarn, ki kvarijo naravo. Kako naj jim, volilci zaujajo? Prelahko je samo kritizirati. In kako naj volilci razumejo, zakaj je toliko strank zelenih?

O vse večjem nezaupanju pričajo po drugi strani rezultati volitev v Brešcii in drugih krajih. Liga je prva stranka. Pri nas to že poznamo z Listo, ki je povzročila in še povzroča veliko škode. Ni ji uspelo spremeniti strankarske igre, kot ne bo uspelo niti ligam. To samo še veča kaos poli-

nadaljevanje na str. 4

Emil M. Pintar gost slovenske komponente DSL

Srečanje s predsednikom slovenske vlade v senci

Prejšnji teden se je v organizaciji Slovenske komponente Demokratične stranke levice odvijalo srečanje s predsednikom slovenske vlade v senci Emilom M. Pintarjem. Večera v Kulturnem domu na Proseku se je udeležilo lepo število tovarišev, simpatizerjev in tudi drugih, saj so bile najavljene dokaj zanimive teme. In dejansko sta bili izvajanje gosta iz Slovenije kot tudi razprava zelo zanimivi, saj smo prisotni imeli možnost, da spoznamo bolj od blizu stališča slovenskih prenoviteljev do vseh aktualnih vprašanj v sosednji republiki. Srečanje je vodil tovariš Ravel Kodrič, ki je že v uvodnih besedah podal nekaj sugestij za razmišljanje in za razpravo, predvsem v zvezi z Demosovo koalicijo. Tovariš Pintar je najprej naredil zelo trezen prerez skozi razvojne dogodke, ki so pripeljali do razkroja bivše Jugoslavije in do osamosvojitvene poti Slovenije. Še enkrat je obrazložil prizadevanja Slovenije za njeno osamosvojitve in pričakovanja za mednarodno priznanje in pomoč, žal pa zaenkrat do tega še ni prišlo. Osrednji del njegovih izvajanj pa je bil namenjen sedanjemu političnemu in gospodarskemu položaju v Sloveniji. Gospodarska kriza pelje vedno večje število ljudi v revščino, iz katere zaenkrat ni videti izhoda. Zaskrbljujoča so predvsem vprašanja vse večje brezposelnosti,

zapiranja industrijskih in drugih obratov, nižanje realne vrednosti plač in naraščanje življenjskih stroškov. Ob vsem tem je vlada dokazala in ob vsakem vprašanju dokazuje, da ni sposobna teh problemov reševati, da pri izbilih največkrat prevladujejo ozki interesi posameznih strank, ne pa interesi države. Demosova koalicija je v veliki krizi, znotraj te politične grupacije so si gledanja in stališča zelo različna in se zato večkrat razhajajo. Razprava in izglasovanje nekaterih pomembnih zakonov, ki bi lahko korenito spremenili gospodarsko ureditev in politiko, pa ne dajejo zadovoljivih odgovorov. Poslanec Pintar je podrobneje predstavil zakone oziroma osnutke zakonov o privatizaciji ter o lastninjenju ter razlike med posameznimi predlogi. Ob tem se je še posebej zaustavil pri stališčih, ki jih Stranka Demokratične prenovitve ima do teh vprašanj. Prenovitelji, pa čeprav zelo kritično ocenjujejo sedanjo vlado, nasprotujejo predlogom za nezaupnico, saj bi to pahnilo državo v krizo brez izhoda ter v predčasne volitve. To bi seveda onemogočilo odobritev nove ustave, brez katere je nemogoče razvijati novo Slovenijo. Tuji kapital pa bo prišel le, če bo politična situacija dovolj stabilna in bo dajala določene garancije. Zato predlagajo prenovitelji vlado izvedencev, ki bi bila kos trenutni krizni situaciji. V svojem pre-

davanju se je Pintar večkrat obregnil ob posamezne vladne predstavnike in posebej ob predsednika Peterleta; za svojo stranko pa je dejal, da je pripravljena prevzeti tudi nase del bremena za izhod iz sedanjega hudega položaja, pa čeprav mogoče to ni v trenutnem interesu stranke same. Zelo pametno bi bilo, da bi se sile na levi združevale, saj je levica sedaj zelo frakcionirana.

Pri odgovorih na sicer številna vprašanja, ki so se pojavila v razpravi, se je Pintar dotaknil še vprašanja sprave in odnosa do NOB ter zgodovinskih dogajanj v bližnji preteklosti; ponovno je podčrtal, da nikakor ne gre izenačiti partizanstva in belogardizma, pozval pa je, da je treba gledati naprej in ne iskati polemik v zvezi s tem.

Spregovoril je še o velikih reformah, ki bi se morala v bližnji prihodnosti sprejeti (zdravstvo, šolstvo itd.) o vlaganju tujih kapitalov, o nastajanju privatnih firm in marsičem drugem. Iz vsega njegovega podajanja pa je bila vsekoli prisotna skrb za usodo Slovenije, ki je trenutno zelo šibka in zato preti nevarnost, da zapade pod vpliv Avstrije in Nemčije, ter konstruktivna prizadevanja prenoviteljev za reševanje žgočih vprašanj mimo kakršnihkoli ideoloških preobratov.

TAMARA BLAŽINA

Otvoritev novega doma na Brdini na Opčinah

SLOVENSKA KOMPONENTA DEMOKRATIČNE STRANKE LEVICE

poziva vse člane in somišljenike, da se udeležijo
V NEDELJO, 15. DECEMBRA 1991, OB 15. URI
na strelišču na "Pikelcu"
komemoracije ob 50. letnici ustrelitve
Pinka Tomažiča in tovarišev.

Po komemoraciji bo v Prosvetnem domu odprte dokumentarne razstave, ki jo je pripravila Narodna in Univerzitetna knjižnica iz Ljubljane ob 50. letnici OF z naslovom:

"KULTURA V ILEGALI"

Sledil bo kulturni program, ki ga je pripravil DRAGO GORUP, s sodelovanjem moškega in ženskega pevskega zbora TABOR, ki bosta izvedla skladbi, ki ju je za priložnost uglasbil prof. ALEKSANDER VOĐOPIVEC po Tomažičevem besedilu.

VABLJENI!

Kaj bo s prošnjami slovenskih kulturnih društev na tržaški pokrajini

Kot je znano, je pretekli september stopil v veljavo nov deželni zakon št. 46 (izvršilni normativ državnega zakona za Obmejna območja), ki nosi naslov Podpore v korist kulturnim in umetniškim dejavnostim Slovenec v Furlaniji-Juljski krajini za triletnje 1991-1993.

Finančna sredstva, ki jih zakon predvideva bi morala, baje, biti dodatna, se pravi, naj ne bi bila nadomestitvena za tiste prispevke, ki so jih doslej prejemale slovenske kulturne ustanove od Dežele oz. od drugih javnih ustanov. V praksi, tudi zaradi težkih omejitev, ki jih narekuje državni finančni zakon deželem, pa se poraja težnja, da bi nov zakon zaobjel vse podpore namenjene slovenskim kulturnim ustanovam in organizacijam.

To težnjo skuša udejanjati še zlasti tržaška pokrajina, ki je - v pričakovanju novega zakona v korist slovenski kulturi - baje zamrznila vse prošnje slovenskih društev in organizacij, ki so že dolgo let prejemale sicer skromne, prispevke za kulturno, s strani Pokrajin, v zadnjem letu... pa tudi za rekreacijsko dejavnost.

Pokrajinski upravi Gorica in Videm pa sta, kljub novemu deželnemu za-

konu 46 redno odobrili prispevke za tekoče leto tudi slovenskim društvom in organizacijam.

Na osnovi tega dejstva sta tržaška pokrajinska svetovalka DSL Nives Košuta in načelnik skupine Ezio Martone naslovila na pristojnega pokrajinskega odbornika za kulturo in šport nujno vprašanje v katerem ga sprašujeta:

- o odločitvi tržaške pokrajinske uprave glede slovenskih prošelj kulturnih in drugih društev, ki so normalno vložila prošnje na pokrajino v smislu deželnega zakona 68/81 za kulturno dejavnost in v smislu deželnega zakona 43/80 za rekreacijsko dejavnost;

- če je prišlo do uradnega posvetovanja med tržaško in deželno upravo glede obravnave slovenskih prošelj v pristojnosti pokrajine, potem ko je stopil v veljavo nov deželni zakon 46/91;

- če je prišlo, v duhu zakona o krajevnih avtonomijah, do koordinacije med tržaško, goriško in videmsko pokrajino ter do skupnih odločitev, ki bi preprečile različno obravnavo slovenskih prošelj v treh pokrajinah.

DEMOKRATIČNA STRANKA LEVICE

Sekcije DSL Vzhodnega Krasa
Opčine - Bani - Trebče - Padriče - Gropada - Bazovica
prirejajo v sredo, 11. decembra 1991 ob 20. uri

V DOMU NA BRDINI
na Opčinah

JAVNO SREČANJE na temo:

INSTITUCIONALNE REFORME IN COSSIGA

Prisoten bo: Prof. IVAN BRATINA - Deželni svetovalec DSL

Poseg goriške pokrajinske svetovalke Aleksandre Devetak ob diskusiji za odobritev finančnega dokumenta

V svojem uvodu je Devetakova najprej podala nekaj misli glede politike miru in sožitja, ki bi jo mogla pokrajinska uprava utrditi in popestriti tudi z administracijami čez mejo. Po razstavah in publikacijah o I. svetovni vojni je sedaj nujno ščititi in krepiti kulturo miru. V tem smislu je treba podčrtati vlogo slovenske manjšine in je treba torej valorizirati njene kulturno socialne specifičnosti v optiki sožitja med ljudstvi tega področja, ki hodi v štrc s furlansko in bizjaško specifikom. V ta namen je treba tudi pohiteti, odstraniti birokratske ovire, da se čimprej usposobi slovensko konzult.

V perspektivi valorizacije in širjenja kulture miru je treba več naporov posvetiti problemom mladine. V nasprotnem primeru prav ta plast prebivalstva lahko z lahkoto zapade v vrtinec nestrpnosti in sovraštva. Devetakovi se zdi, da pokrajinska uprava ni bila dovolj pazljiva na specifične probleme mladine in na posege v prid kulturnim smernicam v pomoč mladini. Zoperstavljen je pravica do študija, ker velika množica mladih mora obiskovati zasebne šole po delu, medtem, ko bi morala biti dolžnost javnega šolstva, da organizira tudi večerne in brezplačne tečaje.

Glede problematike šolstva je Devetakova podčrtala težak položaj struktur, ki so pokrajinska last. Zelo resen je torej položaj tržiškega znanstvenega liceja, Itasa iz Gradišča, Einaudija iz Štarancana, Žige Zois v Gorici itd. Premalo je namreč pozornosti s strani pokrajinske uprave, ki dodeljuje veliko sredstev realizaciji zgoraj omenjenih del, nato pa se ne zanima, če dela potekajo po ritmi, ki bi lahko zagotavljali dobro in hitro zaključene posege. Devetakova je tudi mnenja, da je treba v najkrajšem času

ustvariti ravnateljski svet. Taka vrsta koordinacije bi namreč s svojo posvetovalno vlogo zagotavljala programiranje in hitro uresničevanje posegov na gradbeniškem in administrativnem področju.

Glede kulturnih aktivnosti, je treba podčrtati hudo zamudo s popravili in obnovitvijo palače Attems v Gorici. Nima namreč smisla močno investirati v nakupe dokumentarnega in umetniškega materiala in obogatiti zbirke, če še ni zadoščeno pogojem za pravilno oskrbo in ohranitev kulturno-umetniških dobrin. Tudi število kvalificiranega osebja, ki bi skrbelo za zgoraj omenjene dobrine ne zadostuje. Nepojmljivo, je po mnenju Devetakove, da je bila dodeljena smešna vsota Spazzapanovi galeriji v Gradišču, ki brez dvoma zasluži več pomoči in pozornosti prav zaradi dejstva, ker se nahaja v neprijetnem gmotnem položaju. Ostra je kritika slovenske pokrajinske svetovalke Demokratske stranke levice glede fondov, ki so namenjeni za publikacijo Analov. Tudi sestava znanstvene komisije je po mnenju DSL pod vsako kritiko, saj ni med člani izvedenca za srednji vek, predvsem pa je popolnoma odsoten znanstveni delavec, ki študira zgodovino Slovencev. Devetakova je tudi podala predlog, da bi bila kazala analov in rezumeji članokov v slovenskem jeziku. Podobno se namreč godi z italijanskim jezikom v publikaciji novogoriške občine Goriški letnik.

Glede širjenja in valorizacije kulture, se Devetakovi zdi potrebno, da se ustanovi tudi nagrade naslovljene na pomembne figure slovenske in furlanske kulturne dejavnosti.

V končnici svojega posega se je Devetakova dotaknila še problematike knjižnic in knjižničarstva.

Svetovalka DSL se je tudi ustavila ob problematiki Javnega kulturnega večnamenskega centra v Ronkah. Še enkrat je podčrtala dejstvo, da ni mogoče dopustiti propad tako pomembne izkušnje, ki je lahko celotni pokrajini v čast in zgled. Svetovalka je pozvala Pokrajinski odbor, naj se zavzame, da Deželna uprava prepozna v ustanovi deželno pomembnost, kar bi centru zagotovilo nekoliko finančne gotovosti.

V zaključku se Devetakova priporoča pokrajinski upravi, naj se zopet angažira, na najvišji politični ravni, da pride do izglasovanja zaščitnega zakona Slovencev v Italiji.

MJ

Goriški župan A. Scarano v Kulturnem domu v Gorici

V ponedeljek, 18. novembra, je goriški župan dr. Antonio Scarano uradno obiskal in si ogledal celotni objekt Kulturnega doma v Gorici. Goriškega župana so ob tej priložnosti sprejeli člani Upravnega odbora Kulturnega doma, predsednica Nada Sanzin, ravnatelj Igor Komel in Aldo Rupel, ter predsednik pokrajinskega odbora Slovenske kulturno gospodarske zveze (SKGZ) za Goriško Peric Boris.

Predstavniki slovenskega kulturnega hrama so županu Scaranu podrobneje obrazložili - v plodnem in prijateljskem razgovoru - bogato kulturno in telesnokulturno dejav-

nost, ki se neprekinjeno odvija že deset let zapored, obenem pa namene in vlogo, ki jo Kulturni dom opravlja v samem goriškem mestu in to kot izraz "stičišča raznih kultur" ter sožitja med tu živječima narodoma.

Župan Scarano je ob tej priložnosti izrazil pohvalo in priznanje Kulturnemu domu za njegovo delovanje in pomembno vlogo, ki jo opravlja v prid celote goriške skupnosti. Še posebej naj se to priznanje uvrsti, je poudaril goriški župan, v okviru 10. jubilejne obletnice Kulturnega doma, katero proslavljamo ravno v tem mesecu.

Problem dograditve trebenskega ljudskega doma odjeknil v občinskem svetu

Na pobudo trebenskih tovarišev sekcije DSL je občinska svetovalka Kalc predstavila popravek k občinskem proračunu. Uprava je namreč namenila za leto 1993 150 milijonov za dograditev ljudskega doma v Trebčah. Zahteva je bila, da se prenese postavko na leto 1992.

Popravek je občinski odbor sprejel le kot priporočilo, kar seveda ne zadovoljuje popolnoma, je pa odbornik Tomizza zagotovil, da je iz tehničnega vidika možen premik ekonomskih prispevkov iz enega leta na drugo brez večjih težav.

To pomeni, da bo odvisno zgolj od politične volje, če bo bodoči odbor zagotovil sredstva, ki so po-

trebna za dograditev doma, ki je za Trebče nujno potreben, saj je zgodovinsko predstavljal prostor, kjer so se ljudje srečevali, izmenjali izkušnje, mnenja, prirejali iniciative, ki so bogatile vaško skupnost.

V trenutku, ko bo nov odbor polnopraven, bo DSL ponovno postavila v ospredje problem. Poziva pa vse trebenske organizacije in posameznike, da podprejo to zahtevo. V ta namen sekcija DSL predlaga, da gre delegacija nemudoma do predsednika rajonskega sveta z zahtevo po srečanju z novim odbornikom, kateremu predložiti nujnost finansiranja ljudskega doma.

B. C.

Svetniški vrelec na odru Kulturnega doma

Prejšnji konec tedna smo si ogledali dramo Svetniški vrelec. Pisec drame je JOHN WILLINGTON SYNGE. Skupaj z Yoiseom, Oskarjem Wildem je eden največjih irskih ustvarjalcev iz konca prejšnjega stoletja. Ustvarjal je v času, ko se je Irska skušala osvoboditi angleške nadvlade, ko je irsko gledališče komaj nastajalo, ko so irski sinovi zapuščali domačo zemljo prevzeti od evropskega kulturnega blišča. Med njimi Yoisi; prepričan, da se Irska mora obrniti v Evropo, k splošno človeškim temam, v svetovno dramatik. Samo tako naj bi prerasla folklorni nivo in se povzpela v evropski Olimp. Syngje je krenil v nasprotno smer. Poletja je preživljal na Aranskem otočju. Med blatnimi močvirji, mrzlimi vetrovi in revnimi ribiči. Gledal je njihove od vremena razbrazdane obraze, poslušal njihovo govorico in spoznaval irsko dušo. S peresom jo je popeljal na zmaj irskih barv, ki se v mrzlem severnem vetru ziblje med vrhovi evropske kulture. Še en dokaz,

da odpiranje v Evropo ni edina možnost za uspeh. Tudi zmaji letijo visoko.

Syngje je napisal štiri enodejanke in dve celovečerni igri. Liki v njegovih dramah so ribiči, kovači, kmetje in berači. Berača sta glavni osebi v drami Svetniški vrelec. Martin in Mary Doul. Mož in žena. Oba slepa. Na razpotju sedita grda in stara. Svet njunih utvar se vrti okoli prepričanja, da sta čedna. To podpihujejo lažnji vi vaščani. Nekega dne jima kovač prinese vest, da prihaja svetnik. S seboj nosi čudežno vodo. Ozdravlja ljudi. Vrača luč slepim. Martin in Mary si naenkrat zaželite barv. Njun svet iluzij, njuna ljubezen, njuno ravnovesje; vse se zruši, ko spregledata. Luč oči ju vrže realni svet, v vsakdanjost, v kateri se prepletata ženska hudobija in moško nasilje. Martin Doul in Mary Doul se razideta. Martin dela v kovačnici. Nima časa za poslušanje utripov narave, za sanje o južnih krajih, za razmišljanje

o sebi. Hrepeni po lepih ženskih telesih, ljubljenih do popolne predanosti, do omotičnosti. Lepa Molly mu le za trenutek sledi v tople južne kraje. Le za hip se zaziblje v sanjah popolne ljubezni. Ko to mine se skrjuje za ščit zafrkliivega poniževanja.

Mary stoji ob strani in čaka. Moževo žalitev, da je grdo babišče ne sproži v njej samopomilovanja, ne uniči samozadovoljnosti. Ko na razpotju zopet skupaj sedita slepa v svoji stiski najde utvaro. Lepa bo, ko bo še bolj stara in ji bodo beli mehki lasje padali na ramena.

V realnem svetu ni prostora za utvare, za poslušanje, za iskanje. Kdor se vanj vključuje je železni žebelj v tovarniškem stroju. Vse plava na gladini: delo, ljubezen, vera. Zato se par odloči za svet brez barv, za gledanje globin.

Avtor drame ni bil veren. Kot delo ni močitev je tudi vera le del realnega sveta. V njem je svetnik s srednje-

veško lasuljo in viteško obleko, z ozko miselnostjo naperjeno v eno samo smer. V reševanje, v ozdravljanje, slepcev s čudežno vodo. Slepota zaročencev je bila njuna luč. Zato se Syngje izogiba vsakršnih čustvovanj z usodo slepih beračev. Posega v humor, ironijo, grotesko.

V slovenskem prevodu je polno nemških tujk, ki jih Slovenci v nekaterih predelih uporabljamo v narečju ali v pokrajinsko pogovornem jeziku. Za te se je prevajalec Lado Kralj verjetno odločil, ker je irski dramatik urinjal v jezik posebnosti iz narečij Arinskih otokov.

Tržaško občinstvo je dramo dobro sprejelo. V glavnih vlogah sta nastopila Polde Bibič - Martin Doul; Majda Potokar - Mary Doul. Izkušena igralca sta vrhunsko odigrala težki vlogi slepcev. Zelo posrečen se mi je zdel lik Timmija, ki je kovač. Moški visokega in žilavega telesa. Rdečih las in širokih ramen. Telesno močan, ravnega hrpta, nositelj trdnih

vretnot. Neomajen odločen in delaven. A sajastega obraza. Uprizoril ga je Dare Valič.

Lepa Molly Byrn je bila Zvezdana Mlakar. Postala bo kovačeva žena in za vselej zasula pod kovačevo težo sanje, lepoto in smeh.

Igrali so še: Maja Končar, Ludvik Bagari, Marko Okorn, Lenka Ferencak, Miro Habjanič.

Svetnikovo spremstvo so tvorile čudne figure. Srednjeveški kraljevi norci z ženskimi debelimi trebuhi; okroglimi zadnjicami in visečih prsi. Dajali so občutek pokvarjenosti, preverznosti in nečistosti.

Tako so izgledali svatovski oblečeni vaščani ter ženin in nevesta, čeprav so bile njihove obleke škrlato rdeče in nedolžne bele.

Kostume je izdelal Zlatko Bourek, sceno David Flaten. Dramo je režiral Georgij Paro.

WILMA PURIČ

Ralph Dahrendorf o krizi Evrope

Nove države priznajmo le, če spoštujejo človekove pravice

Evropa dve leti po padcu berlinskega zidu. Na vzhodu globoka gospodarska kriza, ponekod lakota, skoraj povsod mednacionalni spori, novi nacionalizmi, vojne, razočaranje nad demokracijo in nad zahodno pomočjo. Na zahodu krepitev skrajne desnice, pretepanje priseljencev, strah pred bodočo invazijo z vzhoda. Pred dvema letoma tega nihče ni pričakoval. Morda redki posamezniki. Med njimi je bil Ralph Dahrendorf, svetovno znani mislec, liberalec zelo širokega obzorja, Nemeček po rodu, Britanec po državljanstvu, rektor univerze St. Antony's. Pred letom dni je v knjigi Razmišljanje o revoluciji v Evropi napovedal, da je porušene režime treba nadomestiti s trdnimi novimi vezmi, ki naj preprečijo razpadanje družbe in vrnitev na stare etnične, verske in krajevne spore. Velik del krivde za nastali položaj pripisuje zahodni Evropi. Vse, kar je ta doslej praktičnega naredila, trdi, je bila prepoved uvoza mesa iz Vzhoda. Evropa bi morala po njegovem takoj vključiti vzhodne države v svojo gospodarsko skupnost. To bi bila zelo konkretna oblika zaščite demokratičnih in-

stitucij, čeprav bi imela vrsto negativnih posledic na gospodarstvo, vsaj v prvem obdobju. Morala bi se zavedati, da se s tem, ko skuša ohraniti svoj ozek klub bogatih, postavlja izven zgodovine. Čeprav nehote s tem podpira notranji desničarski nacionalizem in sovražstvo do tujcev.

Glavni problem nastajajočih vzhodnih skupnosti vidi Dahrendorf v tem, da gre za enote, ki slonijo na zastarelih načelih in ne upoštevajo osnovnih potreb demokratične države. Zato bi morala Evropa postaviti zelo točne zahteve za priznanje novih držav. Prva je, da se mora za neodvisno državo izreči velika večina prebivalstva, najmanj dve tretjini. Drugi pogoj: država mora spoštovati osnovne človekove pravice. Tretji: zagotoviti mora zaščito manjšin. Če bi upoštevala te tri točke, bi Evropa ne priznala Letonske. Njihov zakon o državljanstvu namreč odvzema volilno pravico 40-im odstotkom prebivalcev. Zaradi položaja manjšin pa Evropa po njegovem ne bi smela priznati Hrvaške.

TČ

Ko je burja močnejša od volilcev

nadaljevanje s 1. strani
tičnega življenja, v katerem se utopijo tudi tako preprosti predlogi, kot so bili referendum. Poraz referendum je bil poraz volilcev, ki so dvignili roke s politike, tudi s tiste, ki jim je najbolj blizu.

Absurd je v tem, da bomo isti volilci plačali referendum, če smo se ga udeležili ali ne. To je bil eden izmed najbolj zlorabljenih argumentov v predreferendumski razpravi. Ustava predvideva referendum v zelo omejenih slučajih. To je eno redkih, lahko bi rekli edino orožje, ki ga imamo državljani, da nekaj odločamo brez strank, v primeru, ko stranke ne najdejo rešitve za neko vprašanje. Med pobiranjem podpisov za referendum in njegovo izvedbo mine vedno toliko časa, da bi izvoljeni organi lahko rešili sporno vprašanje, če bi hoteli. Referendum je torej zadnje sredstvo, ki se ga v demokraciji uporablja, ko so vsa ostala sredstva odpovedala. Omejiti to pra-

vico bi pomenilo popolnoma prepustiti odločanje strankam. Tistim strankam, ki jim ne zaupamo.

Nedeljski referendum je davkoplačevalce stal 7 milijard lir. Lahko bi jih prihranili, če bi se stranke v deželnem svetu resno lotile referendumskih vprašanj. Nikakor pa ne na račun možnosti, da volilci odločajo o teh vprašanjih, na račun demokracije.

DAROVNI PRISPEVKI

Ob poravnavi naročnine sta v sklad DELA prispevala tovariša:

Vencoslav TERČON
Mavhinje 5 - 8.000 lir,

Dušan ŽERJAL
Dolina 346 - 8.000 lir.

Antonio GREGORI
Ul. Vignetti 119 daruje 20.000 lir.

Koncert za mir na Hrvaškem

V Zgoniku je bil prejšnji reden koncert za mir na Hrvaškem

Nove vojaške skušnjave ZDA

Libija kot Irak?

Ameriški predsednik Bush je očitno zelo zadovoljen z uspehom svoje vojne v Iraku, toliko, da že načrtuje drugo. Tokrat se namerava spraviti na Libijo, eno izmed najmanj ubogljivih držav, kjer je že predolgo na vladni polkovnik Gedafi.

Povod naj bi bil proces proti avtorjema atentata na letalo Panam pred dvema letoma. Kot je Bush poslal svoje vojake do panamskega diktatorja Noriega, tako namerava poslati po Libijca. Odnos, ki ga ima ameriška uprava do drugih držav in do njih suverenosti je tako brezskrben, da je kar težko normalno reagirati. Libija predlaga naj bi se s tem ukvarjalo mednarodno sodišče, ZDA pa to mirno zavrnejo, kot da bi šlo za neumnost. Kako pa drugače, saj so ali se vsaj počutijo kot nad-

zorniki svetovnega reda. ZDA torej potrjujejo, da ne nameravajo prepustiti OZN naloge, za katero je bila ustanovljena. V tem smislu je tudi razumljivo, zakaj ji še niso izplačali svojih kvot in ji onemogočajo delo.

Toda če "na ameriškem pragu", kot oni imenujejo celotno ameriško celino, akcija marinsov ne more naleteji na odpor, je položaj zelo drugačen v arabskem svetu.

Tudi Husein pred svojim narodom ni nikoli priznal svoje krivde ali poraza, kljub vsemu. Bolj je podoben ranjeni zveri, ki si liže rane in sploh ni izključeno, da bo ozdravela. Že nekaj tednov po porazu je Husein nekaznovano pobil neznano koliko Šiitov, ki so se skušali prebiti do Ira-

na. Je bila zmaga v Iraku res tako popolna, da bi se jo lahko po slabem letu ponovilo v Libiji? In tudi, je libijski režim res slabši od tistih skrajnih muslimanskih gibanj, ki se na tem področju krepijo iz leta v leto, toliko bolj, kolikor več ponižanja doživljajo?

Libija je sosed Evrope. Tiste Evrope, ki noče poseči v Jugoslaviji z izgovorom, da morajo tamkajšnji narodi najti rešitev sami, ker bi vsaka vsiljena rešitev povzročila novo nezadovoljstvo in torej novo nestabilnost. Ne bi isto dolžnost - pravico priznali tudi drugim? In če je ne bomo priznali, si je ne bodo vzeli sami, na način, katerega jih bomo mi naučili?

TATJANA ČUK

Razstava mednarodnih noš pri Banih

Nastop TPPZ na slovesnosti ob 20-letnici odkritja spomenika na Opčinah